

FORMELARK TMA4413

Komplekse tall

Eulers formel: $e^{i\theta} = \cos \theta + i \sin \theta$.

Polarform: Hvis $z = a + ib$, så er $z = re^{i\theta}$, hvor

$$r = \sqrt{a^2 + b^2} \text{ og } \theta = \begin{cases} \arctan b/a & \text{for } a > 0 \\ \pi + \arctan b/a & \text{for } a < 0 \\ \pi/2 & \text{for } a = 0, b > 0 \\ 3\pi/2 & \text{for } a = 0, b < 0 \end{cases}$$

Videre vil $\bar{z} = a - ib = re^{-i\theta}$.

Vektorrom

Lineært spenn: La $\mathbf{u}_1, \dots, \mathbf{u}_m$ være vektorer i et reelt vektorrom V . Det lineære spennet til disse er mengden av alle vektorer

$$\sum_{i=1}^m c_i \mathbf{u}_i, \text{ for alle reelle } c_1, \dots, c_m$$

Lineær uavhengighet. Vektorene $\mathbf{u}_1, \dots, \mathbf{u}_m$ er lineært uavhengige hvis

$$\sum_{i=1}^m c_i \mathbf{u}_i = 0 \Rightarrow c_1 = \dots = c_m = 0$$

Basis. $\{\mathbf{e}_1, \dots, \mathbf{e}_m\}$ i V er en basis for V hvis deres lineære spenn er hele V og de samtidig er lineært uavhengige.

Antall elementer i basisen er vektorrommets dimensjon. Underrom. Et underrom U av et (reelt) vektorrom V er en delmengde av V slik at for alle reelle tall α og β og par av vektorer $\mathbf{u}, \mathbf{v}$ i U gjelder at

$$\alpha \mathbf{u} + \beta \mathbf{v} \in U.$$

Lineærtransformasjon $T: V \rightarrow V$ for et reelt vektorrom med basis $\mathbf{b}_1, \dots, \mathbf{b}_n$. Representeres av matrise A med elementer a_{ij} ved

$$T(\mathbf{b}_j) = \sum_{i=1}^n a_{ij} \mathbf{b}_i$$

Vektorer og matriser

Hvis $\mathbf{x} \in \mathbb{R}^n$ og $\mathbf{y} \in \mathbb{R}^m$, vil $\mathbf{xy}^T$ være $n \times m$ -matrisen med ij -element $x_i y_j$.

Radrom og kolonnerom. Det lineære spennet til radene (resp kolonnene) i en matrise A

Nullrom. En vektor $\mathbf{x} \in V$ er med i nullrommet til

en matrise A hvis $A\mathbf{x} = \mathbf{0}$. Nullrommet $\text{Null}(A)$ er mengden av alle slike vektorer. Radrom, kolonnerom og nullrom er alle underrom.

Indreprodukt og norm

Definisjon og skrivemåter for indreprodukt:

$$\mathbf{u} \cdot \mathbf{v} = \sum_{i=1}^n u_i v_i = \langle \mathbf{u}, \mathbf{v} \rangle = \mathbf{u}^T \mathbf{v}, \text{ for } \mathbf{u}, \mathbf{v} \in \mathbb{R}^n$$

Lengden av en vektor $\mathbf{u}$ skrives $\|\mathbf{u}\|_2$ og er definert som

$$\|\mathbf{u}\|_2 = \sqrt{\mathbf{u} \cdot \mathbf{u}} = \sqrt{\mathbf{u}^T \mathbf{u}}$$

Lengden $\|\mathbf{u}\|_2$ av $\mathbf{u}$ kalles også 2-normen til $\mathbf{u}$. Et sett av vektorer $\mathbf{u}_1, \dots, \mathbf{u}_k$ danner et ortogonalt system hvis

$$\mathbf{u}_i \cdot \mathbf{u}_j = 0, \quad i \neq j.$$

og er et ortonormalt system hvis også $\|\mathbf{u}_i\| = 1$ for alle i . En ortogonal matrise er en matrise hvis sett av kolonner danner et ortonormalt system

Projeksjon

Projeksjonen av en vektor $\mathbf{w}$ på $\mathbf{v}$ er gitt som

$$P_{\mathbf{v}}(\mathbf{w}) = \frac{\mathbf{v} \cdot \mathbf{w}}{\mathbf{v} \cdot \mathbf{v}} \mathbf{v}$$

Gram-Schmidt prosessen. La $\mathbf{w}_1, \dots, \mathbf{w}_k$ være vektorer i $\mathbb{R}^n$. For $i = 2, \dots, k$ ($\leq n$) la

$$\mathbf{u}_i = \mathbf{w}_i - \sum_{j=1}^{i-1} P_{\mathbf{u}_j}(\mathbf{w}_i), \quad \mathbf{e}_i = \frac{\mathbf{u}_i}{\|\mathbf{u}_i\|_2}$$

Da er $\mathbf{u}_1, \dots, \mathbf{u}_k$ (resp $\mathbf{e}_1, \dots, \mathbf{e}_k$) en ortogonal (resp ortonormal) basis for $\text{Sp}\{\mathbf{w}_1, \dots, \mathbf{w}_k\}$.

Householder-matriser. La $\mathbf{u}$ være en vektor slik at $\|\mathbf{u}\|_2 = 1$. Den tilhørende Householdermatrisen er

$$H_{\mathbf{u}} = I - 2\mathbf{u}\mathbf{u}^T$$

QR-faktorisering. La $m \geq n$. Matrisen $A \in \mathbb{R}^{m \times n}$ kan faktoriseres som $A = QR = \hat{Q}\hat{R}$. $Q = [\hat{Q}, V]$ er ortogonal $m \times m$, $\hat{Q} \in \mathbb{R}^{m \times n}$. $R = \begin{bmatrix} \hat{R} \\ \mathbf{0} \end{bmatrix} \in \mathbb{R}^{m \times n}$,

$\hat{R} \in \mathbb{R}^{n \times n}$ er øvretriangular. QR-faktorisering beregnes enten ved Gram-Schmidt prosessen eller ved en serie av Householdertransformasjoner.

Eigenverdier og egenvektorer

La A være en $n \times n$ -matrise.

$\lambda \in \mathbb{C}$ kalles en egenverdi til A med tilhørende egenvektor $\mathbf{x} \in \mathbb{C}^n$, (der $\mathbf{x} \neq \mathbf{0}$) hvis

$$A\mathbf{x} = \lambda\mathbf{x}.$$

Eigenverdiene til A nullpunkter for polynomet

$$p(\lambda) = \det(A - \lambda I)$$

En $n \times n$ -matrise A kalles diagonaliserbar hvis det fins en inverterbar matrise P og en diagonalmatrise D slik at

$$A = PDP^{-1}$$

Kolonnene i P vil da være egenvektorer til A og diagonalelementene i D vil være de tilsvarende egenverdier.

Regresjon og Markovkjeder

Normalaligningene. Ligningssystemet $A\mathbf{x} = \mathbf{b}$ der $A \in \mathbb{R}^{m \times n}$, $m \geq n$ har generelt ingen løsning. Men $\mathbf{x} \in \mathbb{R}^n$ som minimerer $\|\mathbf{b} - A\mathbf{x}\|$ er en løsning av

$$A^T A \mathbf{x} = A^T \mathbf{b}$$

og er entydig hvis $A^T A$ er inverterbar.

Markovkjeder. En Markovprosess har en overgangsmatrise $A \in \mathbb{R}^{n \times n}$ hvis elementer er sannsynligheter $0 \leq a_{ij} \leq 1$ og $\sum_{i=1}^n a_{ij} = 1$ for alle j . Løsningen av $A\mathbf{x} = \mathbf{x}$ som oppfyller $\sum_{i=1}^n x_i = 1$ angir tilstandssannsynligheter når antall skritt (tiden) går mot uendelig, gitt at matrisen A er regulær.

Systemer av differensialligninger

$$\mathbf{y}' = A\mathbf{y}, \quad A \in \mathbb{R}^{n \times n}$$

Hvis A er diagonaliserbar, har reelle egenverdier $\lambda_1, \dots, \lambda_n$, og egenvektorer $\mathbf{v}_1, \dots, \mathbf{v}_n$ er generell løsning

$$\mathbf{y}(t) = c_1 e^{\lambda_1 t} \mathbf{v}_1 + \dots + c_n e^{\lambda_n t} \mathbf{v}_n$$

for vilkårlige konstanter $c_1, \dots, c_n$.

La $n = 2$ og anta at A har ikke-reelle egenverdier $\lambda = \alpha + i\beta$ og $\bar{\lambda} = \alpha - i\beta$ og egenvektorer $\mathbf{v}$ og $\bar{\mathbf{v}}$. To lineært uavhengige reelle løsninger er

$$\mathbf{y}_1(t) = e^{\alpha t} (\text{Re}(\mathbf{v}) \cos \beta t - \text{Im}(\mathbf{v}) \sin \beta t)$$

$$\mathbf{y}_2(t) = e^{\alpha t} (\text{Re}(\mathbf{v}) \sin \beta t + \text{Im}(\mathbf{v}) \cos \beta t)$$

Ikke diagonaliserbar A , $n = 2$. A har en dobbel reell egenverdi λ med egenvektor $\mathbf{v}$, da er både

$$e^{\lambda t} \mathbf{v} \text{ og } e^{\lambda t} (t\mathbf{v} + \mathbf{w})$$

hvor $\mathbf{w}$ løser $(A - \lambda I)\mathbf{w} = \mathbf{v}$, løsninger av systemet.

Matrise-eksponensialet

For en $n \times n$ -matrise er eksponensialet definert som

$$e^A = I + A + \frac{1}{2!}A^2 + \dots = \sum_{k=0}^{\infty} \frac{A^k}{k!}$$

System av differensialligninger $\mathbf{y}' = A\mathbf{y}$ har løsning $\mathbf{y}(t) = e^{tA}\mathbf{c}$ der $\mathbf{c}$ er en vektor av konstanter. Hvis $\mathbf{y}(0) = \mathbf{y}_0$ blir $\mathbf{c} = \mathbf{y}_0$.

Inhomogen ligning $\mathbf{y}' = A\mathbf{y} + \mathbf{f}(t)$ har løsning

$$\mathbf{y}(t) = e^{tA}\mathbf{y}_0 + \int_0^t e^{(t-s)A}\mathbf{f}(s)ds$$

der $\mathbf{y}(0) = \mathbf{y}_0$.

Singulærverdidekomposisjon (SVD)

For $A \in \mathbb{R}^{m \times n}$ fins ortogonale matriser $U \in \mathbb{R}^{m \times m}$ og $V \in \mathbb{R}^{n \times n}$ samt $\Sigma \in \mathbb{R}^{m \times n}$ der $\Sigma_{ij} = 0, i \neq j$, slik at

$$A = U\Sigma V^T.$$

$\Sigma_{ii} =: \sigma_i \geq 0$ er singulærverdier til A . σ_i^2 er egenverdier til $A^T A$ sortert i avtagende rekkefølge. V sine søyler $\mathbf{v}_i$ er tilhørende normaliserte egenvektorer av $A^T A$. $U = [\mathbf{u}_1, \dots, \mathbf{u}_m]$ der $\mathbf{u}_i = \frac{1}{\sigma_i} A\mathbf{v}_i$ for $\sigma_i > 0$. Antall $\sigma_i \neq 0$ er $r = \text{rank}(A)$.

Redusert SVD. La $\hat{U}$, (resp $\hat{V}$) være de r første søylene til U (resp V). La $\hat{\Sigma} \in \mathbb{R}^{r \times r}$ være diagonalmatrisen med diagonal $\sigma_1, \dots, \sigma_r$. Redusert SVD er

$$A = \hat{U}\hat{\Sigma}\hat{V}$$